

29 INHEMSK LITTERATUR.

Kallavesi n:o 5 24.XII 1845

Fosterländskt Album. Hvar och en, som genomgår det utkomna första häftet af denna skrift, shall utan tvifvel förvånas öfver den hållning, att icke säga den manliga mognad, densamma förråder, ehuru utgifven af unga börjande skriftställare och omfattande en sak, som ännu är så ny och derföre så egnad att väcka ungdomlig ifver. Man måste i sanning betänka sig, för att icke anse en sådan nykterhet vara alltför stor. Men vid detta närmare betänkande inser man äfven, att företaget i sig sjelf 10
nogsamt bär vittne om den goda ifvern, och när man hunnit mot slutet af skriften har man äfven i sjelfva behandlingen funnit spår af varm kärlek för dess föremål.

Upprepadt påminna vi dock: huru mycket skulle icke skriftens värde blifvit förhöjdt, om dess språk vore fosterlandets, såsom dess innehåll är fosterländskt? Detta innehåll utgöres nu af Esthniska och Finska runor öfversatta till Svenskan, en Esthnisk folksaga, Ka'allevs Son, Berättelser om de fordra Finnarne i den Skandinaviska hjeltesagan och Teckningar ur den fosterländska vitterhetens område, här en skildring 20
af den Finska och Finskt-Svenska poësis allmänna lynne samt en uppskattning af den förras förnämsta alster, Kalevala, såsom nationalepos. Vål skall kanske en del häraf tjena att gifva den utländning, som söker bekantskap med Finska folksången, någon ledning att uppfatta densamma. Men äfven i detta hänseende är Svenska språket ett alltför inskränkt vehikel. Hos Svenskarne sjelfva skulle man fordra en fördomsfrihet, hvilken nära gränsade till likgiltighet för eget fäderneslands fördelar, om man ville begära, att de med varmare deltagande skulle åse Finnarnes sträfvande att afkasta sig den Svenska bildningens ok. Med säkerhet kan man derföre förutse, att de skola vara de sista, 30
som taga kännedom om den Finska nationallitteraturen och om bemödandena för densamma. För andra nationer är åter Svenskan alltför obekant. Afser man deremot den Svenska befolkningen i Finland, så kan den del deraf, hvilken icke känner Finska språket och icke af patriotiskt intresse ledes till att lära sig detsamma, också icke af skrifter sådana som den ifrågavarande föras längre än till en ljum, overksam likgiltighet. Endast för dem, hvilka med kärlek omfatta Finska språket och litteraturen, kan skriften blifva gagnelig såsom en vägledning för egna studier. Men den skulle vara dem detta i dubbelt hänseende, om dess afhandlingar vore författade på samma språk, i 40
hvars litteratur den skall införa dem. Och den skulle bibehålla fast plats inom denna litteratur, om det lyckats dess utgifvare att med någon framgång behandla fosterlandets språk för ämnen, för hvilka man hittills velat anse detsamma alltför fattigt och obildadt. Utgifvarene skulle också då haft äran och tillfredsställelsen att göra ett steg från ord till sak, från talet om en Finsk litteratur till denna litteratur – en sak, hvars fördröjande skall mera befästa likgiltigheten, än några väckelse-skrifter, vore de äfven vida varmare än den ifrågavarande, någonsin skola förmå att upplösa den. Ty ett steg framåt på den utpekade banan verkar oändligen mera, än tusende uppmaningar och lockelser att beträda densamma. 50

Vi hoppas, att utgifvarene förr eller sednare skola besinna sanningen af, hvad vi här upprepadt sökt antyda. De kunna icke dölja för sig sjelfva, att de tillhöra förkämparne bland den yngre generationen, hos hvilken nu någon ifver för Finskt språk och litteratur vaknat. Sky de sjelfva de uppoffringar och den ansträngning, som första bemödandet

att skapa en Finsk litteratur för den vetenskapligt bildade allmänheten ovedersägligen kräfvor, huru skola de vänta, att deras visade ifver och deras uppmaningar någonsin skola leda till annat, än hvad denna ifver hittills visat sig vara, till håg att studera Finlands häfder och Finsk litteratur såsom ett bland de många föremålen för lärdomsstudier. Denna håg kan visserligen blifva fruktbarande för vetenskapen, men den bär jembförelsevis ringa frukt för nationallitteraturen och en nationel bildning.

Afsedt från denna önskan. hvilken endast tidpunkten för skriftens uppträdande framkallar, erkänna vi beredvilligt dess delvis i vårt land ovanliga förtjenst. För mest utmärkt måste vi anse uppsatsen af R. Tengström, »Teckningar ur den fosterländska vitterhetens område.» Redan Inledningen antyder här kort och klart den Finska sångens genuina anda och gör det med få ord antagligt, hvad vi någon gång till en del bestridt, att äfven de Finskt-Svenska skaldernas dikter ega en flägt af denna anda, som bestämdt skiljer dem ifrån den rent Svenska sångens alster. Intressant är härvid, att Förf. sammanställt Svenska konstkritikers samstämmade omdömen öfver nämnda skalders lynne och i dem uppvisat, huru dem alla gemensamt utmärkande egenskaper blifvit dessa skalder tillagda, utan att man förut varsnat denna öfverensstämmelse. Mera genomgripande och afslutad visar sig dock Förf:s kritik öfver Kalevala. Han har lyckats åstadkomma, hvad som sällan nog lyckas kritiken, att verkligen öfvertyga läsaren om skönheten af det konstverk, han bedömer. Upprigtigt bekänna vi, att först denna kritik beredt oss ett bestämdt intryck af Kalevaladiktens skönhet såsom ett episkt helt, på samma gång det meddelar en klar insigt uti, hvad som utgör dess skönhet. I detta hänseende anse vi äfven Hr Tengströms afhandling vara af ett högt, oskattbart värde. Man anar lätt, att Förf. för att komma till ett sådant resultat, behöft grundlig insigt så väl i den episka diktens väsende som särskildt ett noggrant studium af den dikt, han bedömer. Också förtjenar den framställning af folkpoësis och den episka diktens natur, han här gifver, att ställas i bredd med hvilken som helst. Vårt omdöme i detta hänseende beror visserligen icke af omfattande estetiska studier. Men Förf:s framställning är så klar och öfvertygande, och den lemnar den vettgirige så litet öfrigt att önska, att vi på sådan grund tryggt våga uttala detta omdöme. Äfven framställningen af Kalevaladiktens innehåll är med sådan kärlek utförd, och sammanhanget i densamma så enkelt och otvunget uppfattadt, att detta parti ger en helgjuten bild af sjelfva dikten och vid den såsom helhet fäster ett intresse, hvilket säkert få bland dess läsare för densamma känt. Lättare är det för hvar och en att värdera den öfverträffliga skönheten i flera Kalevalas episoder; men äfven i detta hänseende har Förf. utredt mycket, som endast dunkelt torde föresväfvat de flesta läsare. Förtroendet för Förf:s bedömande höjes deraf, att han icke förbisett diktens brister; och äfven öfver dessas grund har han lemnat läsaren en nöjaktig förklaring. Med ett ord, vi våga anse, att sällan en konstkritik skall finnas så lärorik och tillfredsställande som den ifrågavarande. Och då dertill kommer, att den är framställd i ett raskt och varmt, till en del poetiskt föredrag, samt att språket i densamma öfverhufvud kan kallas skönt, så bör det icke falla våra läsare oväntadt, om vi försäkra, att man förnyade gånger kan genomläsa denna afhandling och för hvarje gång med ökat belåtenhet.

De ur Isländska sagor af K. Tigerstedt sammanställda berättelserna om de fordna Finnarne hafva sin största förtjenst af den flit och möda,

detta arbete erfordrat. Såsom Förf. anordnat denna sammanställning, kunde kritiken endast hafva att fästa sig vid dess större eller mindre noggrannhet, en sak, hvilken skulle erfordra sitt eget ansträngda studium. Men angående sjelfva anordningen kunde väl åtskilligt vara att anmärka, då den hvarken ordnar de spridda fakta till någon helgjuten bild eller ger ett resultat af dessa, som kunde göra det för läsaren åskådligare, hvad kunskapen om Finnarnes forntid genom dem vunnit. Dock det mödosamma arbete, Förf. för sitt ändamål användt, och den flärdlösa framställningen gifva äfven denna uppsats den karakter af allvar och gedigenhet, hvilken utmärker hela skriften.

10

Sagan om Ka'allevs Son är en öfversättning ur »Das Inland,» och framställningen deraf har intet serdeles utmärkande. Sitt förnämsta värde eger väl sjelfva sagan genom de jemförelsepunkter med den Finska Kalevadikten, densamma erbjuder. Hr Tengström anmärker i sin kritik öfver den sednare med rätta dennes stora företräde framför den Esthniska sagan äfven i den historiska fortgången af berättelsen; då den sistnämnda genom sednare förändringar och tillsatser helt och hållet utvikit från den ursprungliga sagans karakter. Af intresse är för öfrigt det gagn, dessa hos Estherna bevarade spridda drag ur Kalevadikten erbjuder för bestämmandet af Kalevadiktens tidigaste ålder, hvilken på denna grund, såsom äfven Hr T. anmärker, med all visshet kan utsättas till tiden, förän Esther och Karelare intogo sina närvarande boningsplatser.

20

Icke i lika grad tillfredsställande kunne vi finna de bundna öfversättningarne ifrån Esthniska och Finska folksånger. Det är oss svårt att säga, hvori felet ligger – men de flesta af dem anslå icke. Till förklaring skulle vi angifva många orsaker. Finska lyriska sången t. ex. eger jemförelsevis få produkter, som närmare skulle träffa vår tids af romantiken närda sinnen. Sådane sånger äro till största delen af kvinnor författade, men bland hela antalet af här samlade stycken utgöra de en ringa del. Vidare synes oss öfversättaren, Hr H. Kellgren, öfverhufvud icke hafva gjort bästa urval bland det förhandenvarande. I detta hänseende inskränker sig dock vårt omdöme äfvenledes till de Finska sångerna, emedan de Esthniska och det fält för urval, de erbjuder, äro oss obekanta. Ytterst har öfversättaren att välja mellan ordagrannhet eller en afvikande och efter allmänhetens bildning, dess sätt att tänka och känna lämpad öfversättning. I förra fallet arbetar han för språkforskaren och den linguistiskt bildade tolkaren; i det sednare för den stora publik, som ringa aktar originalerna, om öfversättningen icke skänker någon poetisk njutning. Utan tvekan anse vi den större allmänhetens anspråk i en skrift, sådan som den ifrågasvarande, böra ega företräde. Mången bild, mångt uttryck i den Finska folksången är af den art, att de till och med obehagligt anslå ett nutidens öra. Men för dessa bör icke det helas skönhet förgätas. För att åter lemna läsaren i ostörd njutning af denna, må man enligt vår åsigt fritt behandla det för den bildade prosaiska eller för hans finkänslighet anstötliga. Alliterationen ger dessutom Runan ett så stort behag, att man, då den återgifves i vanlig meter, kan anse formens skönhet till en stor del vara förlorad. Desto mera omsorg bör derföre öfversättaren använda på diktion och språk. Och det är i vår tanke mest öfverensstämmande med Finska folksångens innehåll, att språket i öfversättningen göres så vekt och välljudande som möjligt. Blott i några få sånger kan öfversättaren anses härpå hafva fäst tillbörlig uppmärksamhet och lyckats frambringa en poësi, som för namnet hade att tacka annat än metern. Flertalet af öfversättningarne äro deremot nästan

30

40

50

torra disputationstolkningar.

Att anföra exempel vore kanske öfverflödigt, då hvad vi yttrat om dessa öfversättningar hellre beror på ett tycke, än det kan oemotsägligen bevisas. För att likväl gifva något skäl för detta tycke, nämna vi såsom nära betydelselösa bland Esthniska sångerna. »Salme», den Lithauiska Folksången, bland de Finska »Svanen och Vildgåsen», »Den Hemlängtande», »Hvarför gråter du min fågel» m. fl. Hvad vi åter mena med vändningar, föga anslående de bildades sinne, kan äfven genom exempel upplysas. Till sådane räkna vi t. ex.

10

»Snart vi koka oss en välling,
Smör vi skola smälta öfverst,
Skola talkkuna oss bulta.» –

eller:

»Rifver sedan sig i hufv'et
Rifver hufv'et, skrapar, klöser, krafisar,
Bakom örat rispar, raspar.»

20

eller:

»Ej min mun en skoklädd yngling
Ej en strumpklädd gosse sluter.» –

eller:

»Ej ordentligt än jag badat
Sedan i min moders badstu.» –

30

eller:

Hemtar dig en lanneskjorta
Och en ann af fina lärftet,
Som ej kännes hård mot höften,
Som ej sidorna besvärar.

40

Vi reservera oss uttryckligen mot den uttydning, att vi skulle anse några af dessa uttryck såra sedesamheten. Konveniensen anständighet, der den är tillgjord och ihålig, akta vi icke värd någon uppmärksamhet i dikten. Men strofer sådane som de anförda äro obehagliga, fula. Öfversättaren bör ega frihet att i dylikas ställe sätta andra målningar och epiteter, hvilka utan att förändra tankegången hafva något behag både för inbillningen och örat. Eljest vinnes icke, hvad vi vid dessa öfversättningar anse för väsentligt, läsarens deltagande för originalerna och för den poësi, de tillhöra.

50

Från anförandet af andra exempel på stel öfversättning kunna vi undandraga oss, då säkert Öfversättaren sjelf lättast skall finna, att jemförelsevis få stycken kunna i uttryckets skönhet och språkets välljud jemföras med t. ex. »Den älskades spår» och »Skulle jag ej längta.» Då Saima innehållit öfversättningar, af dessa samma stycken, men vi villigt erkänna företrädet i Hr Ks. öfversättningar så torde ingen misstänka, att hvad vi här yttrat, endast vore ett försvar för öfversättningarne i vårt blad. Att vi yrka på företrädet af den vid dessa följda regel, hvilken här blifvit antydd, detta lär ingen misstycka.

Ännu anmärka vi, att Hr. K: stundom begagnat ord, dem Svenska språket icke torde godkänna; t. ex. »såman» i st. f. såningsman, »strömmig» i bemärkelse af stridt strömmande och såsom epitet till strand, »Fremman'» i st. f. fremmand', »töan,» »rosk» o. s. v.

FINSK ANTHOLOGI

eller samling af valda skaldestycken af Finska författare från äldre och nyare tider, jemte korta karakteristiker och biografiska notiser, utgifven af R. Tengström. 1:sta D. Öfversättningar af Finska folksånger. 10

Vårt dröjsmål att anmäla här ofvan omtalade skrift har bragt oss den beqvämlighet att på samma gång kunna anmäla denna, hvars syftning och till en del äfven innehåll är densamma med den förras. Det är också mera för att anmäla skriften än för att granska innehållet, vi här omnämna den.

Dock böra vi nämna några ord om sjelfva företaget och planen för dess utförande.

Utgifvaren säger härom bland annat, sedan han påmint, att Finland saknar en egen politisk historie: 20

»Sådant är förhållandet äfven med Finska vitterheten. Det är sannt, att Finland saknar en sjelfständig nationel vitterhet, och att dess vitterhetshistorie till sina grunddrag sammanfaller med den Svenska; men nationela drag saknas icke heller här, som berättiga den att afskildt för sig behandlas. Betraktar man de Finska skalder, som uppträdt inom Svenska vitterheten, så skall man finna, att de alla karakteriseras af en egendomlig anda, hvars ursprung ingen, som är bekant med den genuint Finska sången, kan misskänna. Dertill kommer, att hela vår forntid i full sjelfständighet framträder både i våra politiska och våra vittra häfder, men med ett ojemförligt rikare material för de sednare». 30

Och om anordningen heter det:

»Vi vilja i detta afseende blott anmärka att trenne till sin karakter bestämdt olika perioder synts oss otvunget erbjuda sig, hvilka åter föranledt bokens sönderfallande i lika många hufvuddelar. Af dessa kommer den första att upptaga ett urval från folkpoësis område; den andra skaldestycken af Finska författare under perioden af Finlands förening med Sverige; den tredje af våra egna ännu lefvande skalder.» I öfrigt lofvar utgifvaren, att genom karakteristiker öfver dessa perioder, hvilka komma att ingå i bokens sista del, närmare rättfärdiga både anordningen och valet af de skaldestycken, samlingen innehåller. 40

Härvid erbjuder sig sjelfmant en anmärkning. Utgifvaren lofvar skaldestycken af Finska »författare». Men hela första delen innehåller sådane endast af öfversättare. Om detta qui pro quo yttrar Utgifvaren intet ord. Och det är i sanning karakteristiskt för de såkallade Finska sträfvandenas ståndpunkt, att han synes icke ens hafva varsnat denna uppfyllandets ringa motsvarighet mot löftet. Äro väl dessa öfversättningar det rika material, Utgifvaren omnämner, i hvilket hela vår vittra forntids sjelfständighet framträder? Förmå de bättre än originalerna ådagalägga denna sjelfständighet? Svaret ger sig sjelft. Hvarföre då öfversättningar? – För att bibringa den i Finska språket okunniga helst någon aning om sagde sjelfständighet? Men för honom är den temligen likgiltig. För att ega ett publikum, hvilket förmår jemföra de olika 50

periodernas vitterhet? Men ett sådant finnes äfven bland dem, som känna Finska språket. Endast här i Finland kan man ännu tveka, att en Anthologi af Finska författares skaldestycken bör utgifvas för denna sistnämnda allmänhet, den enda, som kan fatta, hvad Finka »författare» skrifvit.

En sådan missaktning för landets språk och dem, som älska och ära detsamma, borde påkalla ett »anathema» inom Finlands landamärens för hela denna Anthologi. Utgifv. hade åtminstone för skams skuld kunnat låta originalerna åtfölja öfversättningen. Detta hade varit så
10 mycket mera passande, ju mera brokig och mångslöjdad den sednare är. Och finnes någon, som gjort sig förtrogen med Finlands vittra författare från hvarje tidevarf, så önskade vi uppmana honom att genom en ny samling söka uttränga den närvarande. Dock Utgifvarens goda ifver för nationallitteraturen kan icke misskännas, och hvarje redligt sträfvande bör åtnjuta sin rätt. Så må äfven denna samling söka verka, hvad den kan. Utgifvarens nyssnämnde kritik öfver Kalevala förbereder dessutom på ganska utmärkta produktioner i de utlofvade karakteristikerna.

Ännu torde kunna frågas, hvarföre Utgifvaren icke låtit nämnda
20 karakteristiker ingå i första Häftet och föröfrigt i detsamma framställt dikter ur de nämnda tre perioderna jemte hvarandra. Sådant hade bringat nytta och nöje åt läsaren, och genom bokens större begärlighet gagnat Utgifvarens företag äfven på dess ekonomiska sida. Förläggaren Hr Öhman, hvars på sednaste tid visade företagsenhet förtjenar allt erkännande, torde inse gagnet af en sådan anordning.

Så när hade vi glömt nämna, att med häftet följer en vignett föreställande sångarena Makkonen, Kymäläinen och Puhakka. Ansigtets teckning i dessa figurer är god, likasom grupperingen ledig. Men på
30 sjelfva figurerna äro misstag icke svåra att upptäcka.

30 UTLÄNDSK LITTERATUR.

Kallavesi n:o 5 24. XII 1845

BIBLIOTHEK I POPULÄR NATURKUNNIGHET.

Det arbete, hvarom vi här påminna, tillhör, såsom flera af bladets läsare veta, icke den nyaste litteraturen. Men det tillhör den litteratur,
40 hvilken icke snart blir gammal. Väl vexla teorierna och förklaringarne öfver naturens fenoméner; men vid den minutiösa grannligheten, hvarmed dessa företeelser numera iakttagas, och den noggrannhet, med hvilken hvarje uppgift kontrolleras, skola säkert sekler förgå, förrän någon betydligare afvikelse röjer sig i naturforskarens uppgifter angående de allmännaste och viktigaste naturfenoméner.

En påminnelse om nämnda verk är derföre år 1845 icke för gammal, ehuru dess första del trycktes redan år 1837. Närmaste anledning för oss att här omnämna det, är den öfvertygelse, att en familjefader, som för sig och de sina önskar en gagnelig och nöjsam läsning, föga kan träffa något bättre val, än då han förskaffar sig detta verk. Dess
50 omfång gör det redan för sig till ett litet bibliotek, och innehållet är af den art, att det gerna kan, ja oftast bör omläsas flera gånger, för att deraf skörda all den nytta och det nöje, som verket erbjuder. Vi känna också intet verk på Svenska språket, som lemnar en rikare, mera omvexlande och mera bildande läsning än det ifrågavarande.

Men det gifves äfven ett allmännare skäl, hvarföre vi isynnerhet velat